

Spor o metodologii Whytovy* Street Corner Society

Hynek Jeřábek**

Institut sociologických studií, Fakulta sociálních věd,
Univerzita Karlova v Praze

Debate over the Methodology of Whyte's Street Corner Society

Abstract: *William Foote Whyte's Street Corner Society is a classic study in which research was carried out on an Italian slum in a large US city. The methodology and conclusions of the study, however, depart from the standard typology. It was not community research, or a case study, and it did not even fit the narrative model of qualitative research. Whyte's study did not use quantitative methods and yet reached analytical conclusions. Interpersonal relations are its primary focus. It tries to reveal the patterns of recurring group activities with the objective of capturing the hierarchy in small groups and the rules these groups are guided by. This article examines the motivations of Whyte's influential study, his research strategy and his main method – participant observation. In the concluding section of this article there is a discussion of the basic paradigmatic debate in which Norman K. Denzin, Laurel Richardson and others criticised the methodology of the Street Corner Society while Arthur J. Vidich and other scholars praised this study's innovative approach*

Key words: *Street Corner Society; social research methodology; social research history; small group; social relations.*

Data a výzkum - SDA Info 2013, Vol. 7, No. 2: 149-165.

DOI: <http://dx.doi.org/10.13060/23362391.2013.127.2.40>

(c) Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., Praha 2013.

* Článek byl podpořen Grantovou agenturou ČR, grant č. P404/11/0949, a vznikl zároveň v rámci Programu rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově č. Po7 Psychosociální aspekty kvality lidského života.

** Veškerou korespondenci zasílejte na adresu: Prof. PhDr. Hynek Jeřábek, CSc., Institut sociologických studií, Fakulta sociálních věd UK, U Kříže 8, 158 00 Praha 5, e-mail: jerabek@fsv.cuni.cz.

Úvod

William Foote Whyte je tvůrcem pozoruhodné, dnes již klasické studie *Street Corner Society*. Přestože je monografie s obdivem čtena dnes již nejméně pátou generací sociologů a antropologů a dočkala se čtyř velkých vydání v letech 1943, 1955, 1981 a 1993, stala se knížka a Whytův výzkum v devadesátých letech minulého století, tedy půl století po svém prvním vydání, předmětem ostré polemiky a zároveň ohniskem širší metodologické diskuse. Tato diskuse především, ale i studie sama, si zaslouží pozornost čtenářů metodologického časopisu *Data a výzkum – SDA Info*.

Jak vlastně vznikla Whytova *Street Corner Society*? Proč se kolem ní po tolika letech rozhořel metodologický spor? Je něčím mimořádná? Jak ji zařadit? Kam vlastně patří? V čem spočíval její přínos k vývoji empirického sociálního výzkumu? Na tyto otázky se pokusím v předkládané stati postupně odpovědět.

Výzkum Williama Foota Whyta *Street Corner Society* byl ve své době, a je i v současné době, výjimečný z několika ohledů. Osamělý výzkumník strávil čtyři roky ve zcela neznámém cizím prostředí. Při svém pečlivém studiu se opíral především o metodu zúčastněného pozorování. Původně vystudoval ekonomii, použitou metodou se však přiblížil sociálním a kulturním antropologům. A přitom spojnicí všeho toho, co vyzkoumal v italském slumu, byly mezilidské vztahy, sociální vazby mezi jedinci v sociální skupině, tedy sociologické a sociálně psychologické otázky a problémy, které zajímaly mnohé badatele na Harvardově univerzitě, odkud vyšel a kde také vznikla idea jeho výzkumu. Zběžné posouzení by nás mohlo svádět k představě, že *Street Corner Society* je běžná komunitní studie a že Whyte byl typickým kvalitativním sociologem nebo kulturním antropologem, především proto, že zkoumal komunitu Italů a protože používal výhradně kvalitativní výzkumné metody. To však v jeho případě neplatí.

Whytovo paradigma nebylo sevřeno kvalitativním prizmatem – snahou o podrobné porozumění jednotlivému příběhu, jedné skupině nebo komunitě. Whyte, přestože používal ve svém prvním výzkumu zúčastněné pozorování jako svou hlavní metodu, hledal a také svým výzkumem potvrdil pravidelnosti, které můžeme označit za vědecká zjištění stejného druhu, jako jsou zjištění, k nimž dospívají jiní badatelé odlišnými metodami, většinou analytickými nástroji statistické analýzy dat. Jeho výsledky byly také analytické, přestože k nim došel jinou cestou. Byl jedním z ojedinělých „analytických sociologů“, který s oblibou a pečlivostí používal kvalitativní výzkumné techniky, zejména zúčastněné pozorování, k odhalování mechanismů, pravidelností a kauzálních souvislostí společenského světa.

Významnou pomocí metodologovi při čtení Whytovy studie je skutečnost, že jako jeden z prvních sociologů nechává nahlédnout do své výzkumné dílny, do způsobu své práce, do svých pochybností i neúspěchů. Dělá to způsobem neokázalým, nevnučujícím, formou dosti rozsáhlé přílohy – appendixu ke své

knížce.¹ Ten tvoří sociologický výkladový rámec a průvodce Whytovým výzkumnickým světem. Odhaluje nám, jak postupoval, kde se rozmýšlel, v čem se zmýlil. Nezávazně, ale se silnými argumenty nám říká, která cesta ho vedla k cíli a proč. A navíc to říká způsobem, který nám ponechává svobodu rozhodnutí. Říká, „v mém případě vedla takováto cesta k takovému výsledkům, k tomuto konkrétnímu poznání“. Tento způsob výkladu Whyte poté ještě zpřesnil a více kodifikoval, rozdělil do výzkumných kroků a publikoval v podobě metodologické učebnice *Learning from the Field* [Whyte 1984].

Většina sociologů i sociálních a kulturních antropologů pravděpodobně bude váhat, kam mají Whytovu studii zařadit. Odpovědí jim může být knížka *The Human Group*, v níž George Caspar Homans vyložil teoretický smysl výsledků Whytových pozorování [Homans 1950]. Whyte měl při své práci v terénu zřetelnou předběžnou představu, jaký druh poznatků hledá. Hlavní pozornost věnoval mezilidským vztahům. Snažil se odhalit pravidla, která platí v klukovské partě, v gangu mladistvých, v italském komunitním klubu, v prostředí předvolební kampaně. Odhalil vzorce opakovaných skupinových aktivit a podařilo se mu postihnout pravidla, jimiž se tyto skupiny řídí. Závěrem dokázal, že zkoumaná neformální skupina má zřetelnou hierarchickou strukturu. Výsledek je o to zajímavější, že při svém zkoumání používal zúčastněné pozorování, jednoznačně kvalitativní techniku výzkumu. Metodologicky pojmenováno se jedná o výjimečně se vyskytující alternativu kvalitativního, a přesto analytického výzkumu. Whyte zkoumal gang mladých Italů, společenský klub působící ve stejné komunitě a nevelkou skupinu politiků a jejich pomocníků v průběhu volební kampaně. Poukázal přitom na obecněji platné vzorce pravidelností, které ještě dnes můžeme najít i jinde, v jiném městě, v jiné komunitě, v jiné sociální skupině. Proto mohl svou metodologii zobecnit formou učebnice a proto také mohl G. C. Homans použít jeho výsledky jako příklad pro své teorie chování malých skupin.

Whytova metodologie obecně

W. F. Whyte poskytl srozumitelné svědectví o svém paradigmatickém zaměření přímo ve své první monografii, konkrétně v poslední části appendixu ke *Street Corner Society*, v části, kterou dopsal až do čtvrtého vydání knížky. Psal o bouřlivých diskusích a sporech, které spolu vedli Samuel Stouffer s Herbertem Blumerem o případových studiích a statistice počátkem 40. let na Chicagské univerzitě, kde byl tehdy doktorandem. Debaty se mu líbily, ale byl nespokojen se zarámováním celé diskuse. Tehdy se pokládalo za samozřejmé, že příznivci statistického přístupu budou využívat survey, tedy standardizovaná interview a dotazníky. On sám sice v padesátých letech a později survey využíval, ale koncem třicátých let ani ve 40. letech pro ně neměl použití. Tehdy potřeboval kvantifikovat pozorované chování [Whyte 1993/1943: 368].

1 Appendix jako metodologickou přílohu připojuje Whyte až k druhému vydání *Street Corner Society* v roce 1955. Setkalo se to s úspěchem a pozitivním ohlasem čtenářů, a tak Whyte ke každému dalšímu vydání vždy připojil pokračování svého appendixu.

Říká: „Tvrším, že případová studie může odhalovat pravidelnosti, které pak mohou být ověřovány v dalších případových studiích buď experimentálně, a/nebo kvantitativně. (...) To může poskytnout dostatečný vhled (do problému), který může vést k pokrokům v teorii, kterých může dosáhnout jak sám autor, tak i další (vědci)“ [Whyte 1993/1943: 368–369].

Whyte tedy v *appendixu* ke *Street Corner Society* charakterizoval svůj postup. Podle něj výzkumník, který chce odhalit vzorce vztahů mezi tolika různými prvky, musí překročit pouhý popis a jednoduché „reportování“ [Whyte 1993/1943: 370]. „Jestliže výzkumník pátrá po zobecněních, která by mohla být podrobena vědeckým testům, pak se musí soustředit na vybrané prvky v kultuře, které mohou být objektivně pozorovány a měřeny. To je to, co jsem dělal, když jsem studoval party na rozích ulic (*street-corner gangs*)“ [Whyte 1993/1943: 370]. Whyte si podle vlastních slov nemohl klást za cíl provést podrobnou interpretaci celkové kultury Cornerville. Nezabýval se ani rodinným životem ani úlohou žen nebo rolí náboženství. Soustředil se tedy na tu sféru života, pro niž měl podstatná systematická data: na party na rozích ulic, „corner gangs“, a jejich vztahy k „rackets“² a k politickým organizacím [Whyte 1993/1943: 370].

Kritická diskuse o Whytově metodologii a o *Street Corner Society*

V roce 1991 sociální antropologové a etnografové otevřeli kritickou diskusi o Whytově *Street Corner Society* a o její metodologii. Diskuse měla dvě roviny. Jednou z nich byla jednoznačně paradigmatická diskuse a jejím hlavním heslem bylo kritizovat, případně zrušit „sociální realismus“ anebo „pozitivismus“ ve jménu nově etablované kritické epistemologie. Tato polemika se sociálním realismem započala v roce 1991 vydáním monografie *Reframing Organizational Culture* [Frost et al. 1991]³. Ta se otevřeně hlásila k reinterpretaci Whytovy *Street Corner Society*, i když formálně byla započata s cílem vrátit se po padesáti letech k odkazu Whytovy knížky.

Druhým ohniskem diskuse se stala polemika započatá kritickou studií ambiciózní doktorandky Kolumbijské univerzity W. A. Marianne Boelen, jejíž článek otisknul v dubnu 1992, tedy necelý rok od vydání paradigmaticky zaměřené polemické knížky, antropologický časopis *Journal of Contemporary Ethnography*.

Abychom lépe porozuměli obsahu metodologických polemik a mohli lépe sledovat všechny linie kritického rozboru Whytovy vědecké monografie

2 W. F. Whyte věnuje jednu z kapitol své monografie mechanismům, které uplatňovali politici v předvolebním zápase o hlasy voličů v italském slumu. Při té příležitosti si všímá také provázanosti místních heren, nočních podniků i kriminální scény s politikou. V této souvislosti používá autor pojmu „racketeering“, jímž označuje praxi politických organizátorů v prostředí slumu včetně jejich podvodných praktik v průběhu voleb.

3 V této knížce byly soustředěny stati Johna M. Jermiera, Patricie Riley a dalších.

i způsob jeho obhajoby, měli bychom se alespoň stručně seznámit s vědeckou dráhou, kterou W. F. Whyte prošel do doby, kdy vydal *Street Corner Society*. Důležité je také znát samotné dílo, o něž se vede spor. Čtenář, který knížku četl a autora zná, bude možná překvapen interpretací díla, jeho výsledků a významu, jak jsou v této stati pochopeny a vysvětlovány.

Whytova vysokoškolská studia

W. F. Whyte se narodil v roce 1914 ve středostavovské rodině. Jeho otec byl profesorem na univerzitě a Whyte spolu s ním také hned po střední škole strávil rok v Německu. Poté studoval na Swarthmore College ekonomii, zajímal se o sociální reformy a také psal do školního časopisu. Patřil do střední třídy a nikdy jiné prostředí důvěrně nepoznal. Jeho studium ekonomie i zájem o sociální reformy jej vedly směrem ke *Street Corner Society*. Slum měl možnost krátce navštívit jen jednou během svého vysokoškolského studia, při exkurzi do takové čtvrti ve Filadelfii. Prostředí slumu ho zaujalo, ale připadal si zde jako turista, jako cizinec. Překvapilo jej, nakolik je odlišné od všeho, co doposud poznal [Whyte 1993/1943: 281].

Po vystudování vysoké školy získal stipendium na Harvardově univerzitě s možností věnovat se zde tři roky jakémukoliv výzkumu podle svých představ za podmínky, že se mu splněné povinnosti nijak nezapočítají jako příprava na doktorát [Whyte 1993/1943: 283]. Zde se v roce 1936 rozhodl, že bude studovat prostředí slumu. Vybral si pro toto své studium severní část Bostonu, oblast obývanou především Italy. Dosti přelidněná a poměrně zanedbaná čtvrť tří- až pětipatrových činžáků splňovala jeho představy o tom, jak má vypadat slum.

Měl za povinnost předložit svému tutorovi, vedoucímu skupiny „Harvard Junior Fellows“ L. J. Hendersonovi, výzkumný projekt, a dal se tedy do studia sociologické a antropologické literatury. Četl Middletown manželů Lyndových [Lynd a Lynd 1929] a pod jeho vlivem první verzi svého projektu pojal tak, že si naplánoval komplexní studium života v této oblasti se zapojením asi deseti pracovníků, kteří mu měli zajišťovat empirické informace z terénu. Po čase přijal Hendersonovu zásadní kritiku a pochopil, že bez zkušeností z terénní práce nemůže řídit velký výzkumný tým a že jeho vedení by mu fakticky znemožnilo zúčastnit se konkrétní empirické práce ve slumu. V zimě a na jaře v roce 1937 se znovu pustil do studia. Četl práce Durkheimovy, Paretovo *Mind and Society* [1935] a *Greenwich Village* od Carolyn Ware [1935].⁴ Měl však stále jen velmi obecnou představu, jaký přístup zvolit. Teprve v antropologické literatuře B. Malinovského a dalších autorů našel způsob, který mu připadal použitelný. Až na to, že oni zkoumali divochy a on byl ve středu moderního velkoměsta. Se svým kolegou diskutoval jeho zkušenosti z práce v terénu.

4 O Whytovi je známo, že byl jazykově velmi vzdělaný. Již v době svého prvního výzkumu uměl dobře německy. V Bostonu se naučil italsky. Později mluvil plyně i španělsky, s čímž přímo souvisí jeho výzkumy v Jižní Americe a ve Španělsku.

Conrad Arensberg je získal jako člen týmu W. Lloyda Warnera při výzkumu, jehož výsledky byly později publikovány v několika svazcích jako *Yankee City Series* [Warner et al. 1963]. Arensberg se s ním ochotně podělil také o své zkušenosti z Irska, kde prováděl komunitní výzkum.

Whyte jako vystudovaný ekonom a navíc se zkušeností z profesorské rodiny hledal teorii s nějakou kvantitativní oporou nebo bází, o níž by se mohl opřít. Nejbližše těmto jeho obecným představám byly pokusy Eliota Chappela z oblasti analýzy sociální organizace, s nimiž měl možnost se seznámit. Po diskusích s Conradem Arensbergem a Eliotem Chappellem pochopil, že je důležité „zkoumat jednání lidí (people in action) a zpracovat podrobnou zprávu o jejich chování zcela oprostěnou od morálního hodnocení“ [Whyte 1993/1943: 287].

Teprve na podzim 1937 Whyte získává první praktické zkušenosti s prováděním interview, konkrétně v rámci kurzu Pierra Janeta, kdy prováděl rozhovory s pacienty trpícími neurózou. Whyte popisuje ve svém apendixu první neúspěšné pokusy o vstup do terénu a konečně i svůj pokus dostat se k lidem ve slumu s využitím střediska zřízeného v komunitě, jakéhosi domu sociálních služeb (settlement house), jaké byly v USA ve čtvrtích podobných této již delší dobu zřizovány [Whyte 1993/1943: 188–190]. Náhodou se mu prostřednictvím tohoto komunitního centra podařilo kontaktovat nejdůležitější osobu právě zahajovaného výzkumu. Poznal zde svého budoucího informátora, rádce a později i spolupracovníka a přítele, kterého v knížce nazývá „Doc“ [Whyte 1993: 290].

Street Corner Society – první sociologická práce o sociálních sítích a jejich aktérech

Zpočátku Whyte svůj výzkum spojoval s italskou komunitou nebo dokonce se slumem, s celou částí nebo oblastí města. Tímto způsobem vnímala město a jeho území a obyvatelé deset či dvacet let před Whytem celá Chicagská škola. Je legitimní položit si otázku, proč se W. F. Whyte neseznámil s výzkumy a pracemi Chicagské školy. Vždyť vycházely v době jeho studií rozbor, eseje i stati autorů Chicagské školy již více než deset let v časopise Americké sociologické společnosti *AJS*.⁵ V roce 1921 vyšla významná učebnice, v roce 1925 knížka *The City* [Park, Burgess, MCKenzie 1925] a celé desetiletí vycházely monografie doktorandských absolventů Chicagské školy, většina z nich zaměřená přímo na problematiku slumu.

Proč jej na tuto literaturu, třeba i s výtkou, že si jí nepovšimnul, nepozornil šéf jeho skupiny L. J. Henderson? Henderson nebyl sociolog ani antropolog. Ani Whyte nebyl v těchto oborech formálně vzdělán. A navíc, Harvardova univerzita nepřijala model sociologie navržený A. W. Smallem a

⁵ *AJS* byl časopisem ASA až do roku 1935. V roce 1936 založila Americká sociologická asociace svůj nový oficiální časopis *American Sociological Review*. *AJS* však vycházel v Chicagu dál. Oba časopisy vycházejí dosud, v roce 2013 *AJS*, vol. 119, *ASR*, vol. 78.

specifikovaný později R. E. Parkem a E. W. Burgessem. Na Harvardu se sociologie v této podobě neučila. Katedra sociologie byla na Harvardově univerzitě založena až v roce 1930 Pitirimem Sorokinem. W. F. Whyte byl s pracemi autorů Chicagské sociologické školy výrazně konfrontován až po svém příjetí do doktorského studia na Chicagskou univerzitu. Předložený rukopis své doktorské práce *SCS* měl původně doplnit o „rozbor literatury o slumu a jeho obyvatelích“.⁶

Problém dnešního i tehdejšího hodnocení Whytovy studie spočívá možná v něčem jiném. Chicagští sociologové i W. F. Whyte všichni studovali slum. Zkoumali na něm však každý něco jiného. Většinou se v literatuře uvádí, že Chicagská sociologická škola chápala slum jako disorganizovanou společnost a Whyte naopak prokázal, že v této společnosti existuje významná struktura, že slum má také svá pravidla, i když odlišná od okolní většinové společnosti. Tento rozdíl platí a je důležitý. Pokud by to však byl jediný a hlavní problém diskontinuity mezi Chicagskou školou a Whytovou *Street Corner Society*, v takovém případě by přece Whytovi nic nebránilo navázat tam, kde se Chicagská škola případně mýlila nebo bylo její poznání nedokonalé, a prostě její poznání prohloubit. To se nestalo. Patrně proto, že *Street Corner Society* nebyla komunitní studií jako práce Chicagské školy, tudíž na ně nemohla a její autor na ně ani nechtěl navazovat.

Také *Middletown* manželů Lyndových je koncipován jako komunitní studie [Lynd a Lynd 1929]. Takže je celkem pochopitelné, že Whyte pod vlivem této všeobecně známé monografie, která výzkum komunitního života propagovala, plánoval podobnou studii. Jak se však podrobněji seznamoval s kontextem svého výzkumu a jak si lépe uvědomoval své možnosti, postupně od svého původního záměru ustupoval. Nejenže nepostihl celou řadu aspektů života tohoto zvláštního světa, nedostal se ani do rodin, nebyl součástí náboženských skupin ani významných místních spolků (s výjimkou jediného klubu mladých Italů).

W. F. Whyte dal při svém pozorování a analýze přednost mezilidským vztahům, které považoval za důležité a zblízka je studoval. Tyto vazby mezi mladými muži v malých skupinách se významně často opakovaly a tvořily vzorce pravidelností. A to považoval, celkem správně, za významný sociologický poznatek. A byly to právě struktury vztahů v neformálních primárních i ve formálních, účelově zakládaných sociálních skupinách mladých mužů, které nakonec tvořily hlavní obsah jeho díla a představovaly jeho hlavní přínos analytické sociologii, řečeno dnešní terminologií. John Madge pojmenoval kapitolu své knížky *The Origins of Scientific Sociology* věnovanou Whytově

6 Ve své autobiografii Whyte píše, že souhlasil a přislíbil splnit svou doktorandskou povinnost na Chicagské univerzitě podat „přehled a rozbor literatury k tématu“. Nakonec mu však, především díky přímluvě E. Ch. Hughese, který byl členem komise, stačil doklad o publikaci dvou vědeckých článků kromě této monografie a Whyte mohl svou *Street Corner Society* ponechat beze změny [Whyte 1994].

Street Corner Society „Study of Subcultures“ (výzkum subkultur) [Madge 1962]. Madge srovnává Whytovu metodologii s přístupem manželů Lyndových nebo s modelem práce Carolyn Ware. Obě tyto práce se soustředily na zkoumání „sociálních problémů“, kdežto Whyta zajímal „sociální systém“ [Madge 1962: 213]. „*Chtěl vidět, jak místní komunita funguje, spíše než studovat její jednotlivé sociální obtíže*“ [tamtéž].

Viděno pohledem W. F. Whyta pak předmět jeho studia, struktury vztahů, byly patrně hlavním důvodem, proč pojmenoval objekt svého zájmu *Cornerville*. A ze stejného důvodu patrně pojmenoval svou knížku *Street Corner Society*. Je to tajeňka, jsou to dvě tajeňky v jednom. *Cornerville* na první pohled vypadá jako název čtvrti města. A W. F. Whyte toto pojmenování také často jako název oblasti nebo části města používal. Zkusme si však povšimnout, čím se v této čtvrti Whyte zabýval, jakou částí této oblasti. Když zdůrazníme podstatu a problém trochu zjednodušíme, zjistíme, že se zaměřil vlastně jen na „rohy ulic“ = „corners“. Proto tedy použil pro objekt svého zájmu krycí název *Cornerville*. A druhou část tajeňky pomáhá vysvětlit název celé knížky *Street Corner Society*. Přeloženo do běžného jazyka se jedná o „společnost z rohů ulic“. Spojeno dohromady a validizováno skutečným obsahem a významem té knížky, jedná se o rozbor jedné vybrané struktury této městské oblasti nebo části města – o analýzu struktury společenských vztahů part mladých mužů a chlapců, kteří se shromažďovali na rozích ulic té čtvrti, tedy té struktury, kterou Whyte popisoval jako *Cornerville*. **Tato Whytova knížka** tedy nepředstavuje klasickou komunitní studii jako *Middletown* nebo jako *Marienthal* a další. Je to patrně **první sociologická práce o sociálních sítích a jejich aktérech**. Když píše Whyte o *Cornerville*, vztahuje se tedy tento název jednak k určité části města, jednak ale také s maximální upřímností exaktního vědce přímo v metodologické příloze své knížky Whyte prozrazuje, že se zabývá jen jednou ze struktur této městské části, tohoto italského slumu.

Počátky výzkumu a jeho metodologie

Whyte začal svůj výzkum tím, že se seznámil se svým informátorem – *Docem*. Svou první schůzku s ním vylíčil v apendixu ke *Street Corner Society*, ale ještě lépe vynikne její význam z úryvku, který Whyte publikoval ve své učebnici *Learning from the Field* v kapitole věnované pravidlům vstupu do komunity, kterou chce výzkumník studovat [Whyte 1984: 42–43]. Whyte píše: „... *můj výzkum začal 4. února 1937, kdy mi sociální pracovnice zavolala, že se koná schůzka s Docem.*“ *Whyte popisuje, jak Doc vypadal, a líčí, jak popsal Docovi svůj výzkum: „... a když jsem skončil, zeptal se mne: Chcete vidět ‚high life‘ anebo ‚low life‘?“ „Chci vidět všechno, co mohu. Chci si udělat tak úplný obrázek komunity, jak je to jen možné.“ „Dobrá, kteroukoli noc můžete vidět cokoli z toho, budu vás doprovázet.“ (...) „Jenom si pamatujte, že jste můj přítel. To je vše, co potřebujete mít na paměti. Znáš ta místa, a když jim řeknu, že jsi můj přítel, nikdo tě nebude obtěžovat.“*

Když si Whyte zajistil přístup k obyvatelům komunity, bylo třeba, aby žil mezi nimi, a ne, aby je jen navštěvoval. V metodologické příloze, když líčí tento svůj krok, podrobně zdůvodnil jeho důležitost. Uvědomoval si, že „... je potřeba vybudovat si těsné vztahy v Corneville. Život v Corneville neprobíhal na základě formálních pozvání. Potkávat lidi, poznávat se s nimi, přizpůsobovat se jejich aktivitám, to vše vyžadovalo strávit s nimi čas – spoustu času, den za dnem“ [Whyte 1993/1943: 293]. Potřeboval si tedy zajistit, aby měl ve slumu kde bydlet a nemusel dojíždět z daleké univerzity. Jeho přítel – novinář – přesvědčil svého známého, majitele místní restaurace, aby poskytl Billu Whytovi bydlení. A tak se W. F. Whyte přestěhoval do pokojíku nad restaurací manželů Martiniových, starších Italů, kteří mu poskytli přístřeší a „vzali ho i do rodiny“.⁷

S Martiniovými se nejprve dorozumíval, jak to šlo. On neuměl italsky a oni, na rozdíl od svých dětí, od mladší generace, neuměli anglicky. Rozhodl se tedy, že se naučí italsky. Koupil si učebnici italštiny a fonograf a ve svém pokojíku si přehrával fráze hovorové italštiny. Papa Martini mu nabídl, že bude lépe, když budou hovořit spolu. A tak se během několika týdnů a měsíců Whyte již docela slušně dorozuměl i se starší generací obyvatelů čtvrti. Jeho italština měla pro jeho výzkum také ten význam, že si lidé uvědomovali, že jeho přístup k nim je jiný než odstup sociálních pracovníků a pracovníků z místního komunitního centra.

Tito zaměstnanci, přestože pracovali v místním domě sociálních služeb (settlement house) třeba i přes deset let, se nenaučili italsky ani pár vět [Whyte 1993/1943: 296]. Byli to všechno muži a ženy ze střední a vyšší třídy. Byli si tohoto svého vyššího postavení vědomi a udržovali si odstup od většiny členů společenství slumu. A součástí této sociální distance byl i jazyk. V této souvislosti tedy to, že se W. F. Whyte začal učit italsky, bylo mimo jiné výrazem jeho postoje a vztahu ke komunitě Italů, v níž bydlel a kterou studoval. Whyte si tuto skutečnost uvědomoval. Komentoval ji slovy jednoho z mladších Italů, členů party: „*Přece nemůžeme čekat, že by nás kritizoval někdo, kdo je ochoten dobrovolně se naučit náš jazyk*“ [Whyte 1993/1943: 296].

Otázka důvěry obyvatel slumu byla nejdůležitější věcí pro Whytův výzkum. A stejně důležité pro něj bylo, že našel spolehlivého člověka, který byl v roli klíčové osoby v komunitě. Doca všichni kolem znali, vážili si ho a věřili mu. Když řekl „toto je můj přítel“, když se za Billa Whyta zaručil, mělo to pro výzkumníka větší cenu než cokoli jiného. A Whyte také tyto dva důležité předpoklady výzkumné práce v komunitě položil na první místo ve své učebnici – důvěru a klíčového informátora [Whyte 1984: 42–48].

7 Whyte v appendixu ke své knížce popisuje svůj pracovní den i příběh, který ukázal přijetí rodinou Martiniových. Vysvětluje čtenáři, jak pro něj bylo důležité, že získal klidné zázemí pro svou práci, aby mohl zvládnout dlouhodobé výzkumné nasazení, které metoda zúčastněného pozorování, kterou si zvolil, nutně vyžadovala [Whyte 1993/1943: 295].

Vědecké výsledky Whytovy Street Corner Society

Jedním z nejzajímavějších Whytových zjištění bylo odhalení hierarchie platné v Docově gangu a vysvětlení mechanismů, kterými tato hierarchie vzniká a průběžně se obnovuje a potvrzuje. Whyte popisuje výsledky výročního, tedy důležitého bowlingového turnaje a jako důkaz existence odhalené hierarchie uvádí výsledky svých opakovaných pozorování a analýzu výpovědí sledovaných aktérů těchto utkání, členů Docova gangu. Whyte píše: „*Těchto třináct mužů bylo zvyklých jednat společně a vytvořili si pevný systém skupinové loajality (věrnosti), který vyrostl na základě vzájemných povinností pomoci jeden druhému. Uvnitř skupiny existovaly rozdíly v pozicích. Doc, Danny a Mike zastávali nejvyšší pozice. Byli starší než většina ostatních, avšak Whyte připisoval jejich převahu tomu, že měli větší schopnosti sociálních aktivit. Zatímco jejich následovníci se omezovali na okruh vymezený jedním konkrétním „rohem ulice“, Doc, Danny a Mike měli přátele v mnoha jiných skupinách a byli známi a respektováni v celé rozsáhlé oblasti Cornerville [Whyte 1993/1943: 12; Madge 1962: 227].*

Whyte validizoval svá pozorování a podařilo se mu prokázat i směr působení jednotlivých faktorů v rámci skupinové dynamiky. Při výročním turnaji zvítězili členové gangu, kteří byli ve vyšších pozicích, nad outsidersy. Tito řadoví členové gangu, přestože třeba individuálně byli dobrými hráči bowlingu, byli skupinovým tlakem, projevovanou nedůvěrou a posměšky „přinucení“ k horším výkonům a k výsledkům na spodním konci tabulky, které odrážely nejen jejich výkony, ale i jejich pozici ve skupině [Whyte 1993/1943: 22–23]. Whyte shrnul výsledky svých pozorování: „*Záznamy sezóny 1937–38 ukazují velmi těsnou shodu mezi sociální pozicí a sportovním výkonem v bowlingu. K tomuto vývoji došlo proto, že bowling se stal nejdůležitější sociální aktivitou skupiny*“ [Whyte 1993/1943: 23].

Whyte tedy učinil oblastí svého zájmu sociální hierarchie v malých skupinách a dospěl ve své studii k přesvědčivému odhalení některých významně se opakujících pravidelností, které prokazatelně platily v těchto sociálních sítích. Whyte o tom přesvědčivě vypovídá na začátku svého apendixu, když líčí, jak dospěl ke svým závěrům: „*Pečlivě zkoumáme data a používáme všechny své síly a věnujeme veškerou pozornost jejich logické analýze. Přijdeme s jedním či dvěma nápady. A stále se data neskládají do logického vzorce. A tak žijeme s daty – a s lidmi –, dokud nějaká náhodná událost nevrhne úplně jiné světlo na naše data a náhle uvidíme vzorec pravidelností, který jsme dříve neviděli*“⁸ [Whyte 1993/1943: 279–280].

Whyte, poté, co dokončil, na Chicagské univerzitě obhájil a konečně i vydal *Street Corner Society* po roční přestávce zaviněné těžkou nemocí, znovu začal svou vědeckou kariéru až po válce. Dlouhá léta pak pracoval mezi sociology, nejdéle na Cornellově univerzitě v Ithace, kde založil „Institute for Labor Relations“, tedy Výzkumný ústav pro studium vztahů v průmyslu.

8 Srovnej s výkladem Garry Easthopa [Easthope 1974: 97].

Historický kontext Whytova výzkumu

Whyte přichází se svým zkoumáním v období, kdy pro jeho model výzkumu neexistovaly vhodné vzory. *Polský sedlák v Evropě a v Americe* Thomase a Znanieckého byl založen na odlišném paradigmatickém předpokladu. Thomas spolu se Znanieckým vycházeli z představy, že aktérům je třeba porozumět a že v dopisech Poláků z rodného Polska a naopak v dopisech emigrantů z Ameriky do Polska je možno najít napětí mezi hodnotami a postoji spjatými s tradiční, komunitně a korporativně zaměřenou polskou katolickou společností a moderní, individualistickou společností amerických velkoměst, do nichž emigranti přicházeli. Manželé Lyndovi ve svém *Middletownu* kladli důraz na charakteristiku středoamerické nevelké komunity jako fungujícího celku, který se promítá do způsobu života běžných Američanů a je možno jej postihnout výzkumem způsobu života obyvatel malého města Muncie (Indiana), jejich „Middletownu“.

Chicagská škola, realizující ve dvacátých a třicátých letech projekt R. E. Parka, nahlížela na společenství města Chicaga a jeho jednotlivých čtvrtí a součástí jako na různá společenství bohatších a chudších obyvatel svázaných buď funkčními vazbami sociální organizace, nebo naopak částí města charakteristických disorganizovaností, rozpadem morálky a následnou kriminalitou. Slum v této koncepci představoval oblast společenské disorganizace, v níž neplatila pravidla většinové Ameriky a v níž bylo třeba univerzálně očekávat úpadek morálky a kriminalitu obyvatel. Whyte zvolil jako prostředí pro svůj výzkum italský slum. Jednak nepřijal tuto apriorní charakteristiku slumu, jednak jeho výzkum nepostihoval toto společenství komplexně. Chyběl pohled na komunitu jako na společenský celek. Skládačky sociálních vztahů, které Whyte popisoval, se týkaly kontrastně několika sociálních sítí mladých lidí. Whyte vylíčil „Docův gang“, „Chickův klub“ i účelové „společenství politické předvolební kampaně“ prostřednictvím vzájemně dosti rozdílných komunikačních vzorců, které v těchto jednotlivých prostředích opakovaně vysledoval. Právě tyto vyzorované pravidelnosti, struktury a hierarchie představovaly hlavní výsledky jeho dlouhodobého zkoumání. Identifikoval tedy nikoli „komunitní život v jeho celistvé podobě“ jako manželé Lyndovi, ani kontrasty chudých a bohatých, sociálně organizovaných a disorganizovaných, čtvrtí nebo enkláv velkoměsta jako Chicagská škola. Identifikoval vlastně „jen“ **„vzorce pravidelnosti“ a „mechanismy“, které odlišně a nezastupitelně platily v jednotlivých sociálních sítích velkoměstského organismu.**

Whytova *Street Corner Society* je průkopnickou prací. Prokazuje, že důsledná orientace na hledání pravidelností sociálního světa a jejich vysvětlování je určující pro charakter výsledků, kterých vědec dosáhne. Metoda, kterou použije, je jen nástroj, který je možno přizpůsobit záměru a cíli bádání. Význam první z Whytových monografií pro současnou metodologii spočívá tedy především v tom, že vytvořil jeden z prvních mostů mezi kvalitativní a analytickou metodologií, že ukázal, jak je možno pomocí zúčastněného pozorování

odhalovat pravidelnosti sociálního světa a **na základě vztahů mezi aktéry popisovat mechanismy fungování zkoumané sociální skupiny.**

Spor o metodologii Whytova výzkumu

Příběh kritiky své monografie umožnil sám W. F. Whyte tím, že čtyřicet let po skončení výzkumných prací prozradil ve třetím vydání své knížky v roce 1981 místo svého výzkumu a skutečná jména některých aktérů.⁹ Toho využila Marianne Boelen. Vypravila se do severní části Bostonu, do míst, kde Whyte před více než 35 lety prováděl výzkum, provedla zde řadu rozhovorů s obyvateli čtvrti a s některými bývalými aktéry výzkumu a obvinila Whyta z údajných etických prohřešků. Whyte měl podle jejího názoru způsobit svým informátorům a spolupracovníkům újmu tím, že prozradil jejich jména, a navíc je podle ní ani řádně neodměnil.

Redaktoři etnografického či antropologického časopisu *Journal of Contemporary Ethnography* si vyžádali stanovisko autora kritizované knížky *Street Corner Society* W. F. Whyta a také tři předních sociálních antropologů. Článek obsahoval informaci o tom, že autorka navštívila mezi lety 1970 a 1986 asi pětadvacetkrát čtvrt v Bostonu, kterou Whyte nazval Cornerville, a hovořila s jejími obyvateli. Především se snažila najít aktéry Whytovy knížky, což se jí v několika případech povedlo. Hovořila také s Whytovým spolupracovníkem z tohoto prostředí A. R. Ormandellou a dvakrát navštívila i W. F. Whyta.

Na kritiku M. Boelen stručně odpověděl W. F. Whyte a také jeho neformální spolupracovník z Cornerville (kde vystupoval pod přezdívkou Sam Franco) Angelo Ralph Ormandella. Whyte citoval z archivních pramenů a uvedl řadu faktů, které potvrdil i jeden z vyzvaných oponentů A. J. Vidich. Stejně argumentoval i A. R. Ormandella. Jediná otázka zůstala nevyřešená a na ní postavila svou polemiku s Whytem Laurel Richardsonová, časopisem oslovená expertka. Byl to vztah W. F. Whyta a Whytova klíčového informátora Doca. Whyte popisuje v metodologické příloze (apendixu) ke *Street Corner Society* své vztahy s Docem poměrně podrobně, takže prostor ke spekulacím M. Boelen omezil. K řadě svých tvrzení měl spolehlivé doklady o velmi dobrých vztazích, které měl s Docem. Tyto prameny však končily v padesátých letech. Whyte o svých pozdějších vazbách s Docem píše dvě a půl strany v kapitole 14 appendixu „Corneville Revisited“ [Whyte 1981/1943: 346–348], kterou doplnil do třetího vydání *Street Corner Society*. Podrobně zde vypočítává své pozdější kontakty s Docem i pokusy o navázání komunikace, které se mu nezdařily.¹⁰ To, že Ernest Pecci (s přezdívkou Doc) zemřel

9 Učinil tak v nově připsané 14. kapitole appendixu ke *Street Corner Society* [Whyte 1981/1943: 342–354].

10 Možná právě Whytovy poznámky a sebereflexe přivedly MB k zájmu o tuto část vztahů a poskytly jí příležitost ke kritice. Některé výpady a přímé útoky MB na vědeckou čest a poctivost WFW byly tak nekorektní, že Laurel Richardsonová (trochu dvojsmyslně) nazvala svůj kritický příspěvek „Trash on the Corner“. O článku MB píše: „Čím více čtu, tím méně

v roce 1967 [Richardson 1992: 115], se Whyte dozvěděl až dodatečně, protože ztratil s Docem kontakt. V appendixu napsal jen to, že Doc zemřel v šedesátých letech [Whyte 1981/1943: 347].

Kritiku M. Boelen explicitě odmítl nejen W. Whyte a A. Orlandella, ale podrobně, bod za bodem, její výtky zpochybnil, respektive argumentovně odmítl, také Arthur J. Vidich, druhý ze sociálních antropologů, kteří byli požádáni, aby napsali své názory na Whytovo dílo po padesáti letech. Vidichův článek má přímo vzorovou strukturu a krok za krokem vyvrací jednotlivé výpady kritické autorky. A. J. Vidich sice píše, stejně jako Laurel Richardsonová a Norman Denzin, třetí z oslovených expertů, že si má čtenář udělat obrázek sám [Vidich 1992: 80], ale na dalších stránkách provádí seriózní srovnání argumentů M. Boelen a protiargumentů W. F. Whyta, případně A. R. Orlandelly. Velmi cenný je jeho rozbor jedné ze čtyř otázek, na které se soustředil: „Jak byl Whytův výběr problémů a jeho koncentrace na otázky slumů, gangů, raketýrů a politiky ovlivněn intelektuálními okolnostmi, které tehdy vládly na Harvardově univerzitě? Jak to, že se nezabýval otázkami rodiny, náboženství nebo vlastnictví?“

Podle A. J. Vidicha byla Whytova metodologie, jak to ostatně má i být, ovlivněna jeho výběrem problémů. Původně se chtěl věnovat chudobě a bytovým podmínkám obyvatel slumu. Teprve setkání s Arensbergem a Chappellem na Harvardově univerzitě jej dovedlo k zájmu o sociální interakce.

Harvard prošel úplně jiným vývojem ve vztahu k sociologii než Chicago, Kolumbijská univerzita a některé další vysoké školy v USA, které všechny založily své katedry sociologie na přelomu 19. a 20. století. Harvardova univerzita neměla samostatnou katedru sociologie až do roku 1931, kdy byl pozván Pitirim Sorokin, aby ji založil. [Vidich 1992: 84] Morální základy společnosti byly do té doby součástí sociální etiky a přednášel je zde Francis Greenwood Peabody na katedře filozofie, jak píše A. J. Vidich [Vidich 1992: 84–85], anebo snad ještě spíše na „School of Divinity“, jak píše Anthony J. Blasi [Blasi 2005: 319]. Zájem o sociální otázky byl v USA tradičně spojován s náboženským učením protestantských církví a odtud se dostal do sociologie. Stejná protestantská náboženská orientace vedla také k zakládání sociálních zařízení (settlement houses) v chudinských čtvrtích a ve slumech. Cílem všech těchto sociálních zařízení, často napojených na univerzity, bylo „přivést tyto chudé a nevzdělané do hlavního proudu americké společnosti“ [Vidich 1992: 85]. Podle Vidicha a Lymana „antropologické terénní studie a sociologické komunitní studie byly jen rozšířením těchto tradic“ [Vidich a Lyman 1985: 64].

*si myslím, že kritika Boelen je podstatná. Ještě hůře, její článek vyloženě postrádá (was virtually oblivious) normativní etnografické a sociálněvědní postupy, právě tak jako feministickou nebo postmoderní kritiku těchto procedur. (...) Boelen se dobývá do dveří, které Whyte sám v roce 1955 otevřel“ [Richardson 1992: 106]. Zde má Richardsonová evidentně na mysli appendix, který Whyte v té době připsal ke *Street Corner Society* a vydal v jejím druhém vydání v r. 1955.*

Podle Arthura J. Vidicha byl Whyte ovlivněn Harvardovou univerzitou také ve své orientaci na zkoumání vztahů v malých skupinách. Jeho učitelé na Harvardu se zaměřili na studium interakcí. Byl to již výše zmíněný Hendersonův seminář o Paretově „Mind and Society“ zaměřený na lidské myšlení. Whytovi přednášel také Elton Mayo, připravující v té době s Roethlisbergerem a Dicksonem Hawthornské studie, které byly také založeny na studiu interakcí, tentokrát průmyslových dělníků [Vidich 1992: 86]. Ze stejné tradice později vycházeli také G. C. Homans anebo R. F. Bales, kteří oba působili na Harvardu. Také oni zkoumali interakce, i když jiným způsobem [Vidich 1992: 86].

W. F. Whyte transformoval své zaměření na interakce do podoby studia mezilidských sociálních vztahů. Tady říká A. J. Vidich přímo, že M. Boelen nepochopila sociologii jako interpretativní činnost (endeavour), která zahrnuje schopnost jasně komunikovat něčí hlediska, což právě dovedl W. F. Whyte [Vidich 1992: 87]. Whytova badatelská orientace byla podle A. J. Vidicha kombinací morální odpovědnosti ve vztahu k zanedbanému sociálnímu prostředí a snahy zkoumat sociální vztahy [Vidich 1992: 88]. Whyte sám by doplnil, že chtěl „poznat smysl všech předpokládaných vzorců těchto vztahů“ [Whyte 1993/1943: 370].

Obecně metodologická „paradigmatická“ diskuse

Druhá rovina diskusí, které byly započaty v letech 1991 a 1992 nad knížkou *Street Corner Society*, se týkala již přímo paradigmatického sporu mezi W. F. Whytem a několika jeho oponenty. Většina z nich, s výjimkou A. J. Vidicha, zastávala tehdy módní stanovisko kritické epistemologie. Velmi netolerantně, přímo proti smyslu své vlastní „svobodomyšlné argumentace“, je vnucovali jako „samozřejmé“ W. F. Whytovi. Laurel Richardsonová v úvodu své stati naznačila, že je dnes Whytova práce čtena v „postfoundational“ kontextu. Každé stanovisko má podle tohoto hlediska své privilegované postavení, každý text má svůj roh (corner), v němž má pravdu [Richardson 1992: 104].

Při této polemice Richardsonová odhaluje podstatu Whytovy metodologie, když upozorňuje na jeho slova v úvodu *Street Corner Society*. Whyte říká, že „... obecný vzorec života je důležitý, že však může být konstruován jen prostřednictvím pozorování jednotlivců, jejichž aktivity tento vzorec vytvářejí“ [Whyte 1993/1943: xix]. Smyslem Whytova bádání tedy bylo, ve smyslu moderně pojaté vědy (ne postmoderně), odhalovat pravidelnosti sociálního světa a vysvětlovat je. A další část zmiňované diskuse byla zaměřena proti tomuto Whytovu pojetí smyslu vědecké práce.

Whyte v samotné polemice vyvolané časopisem *Journal of Contemporary Ethnography* neměl prostor ani soustředění k tomu, aby se věnoval obecně metodologickým otázkám. Obhajoval svou konkrétní vědeckou práci. Zcela jinak na tom byli jeho oponenti. Například Norman Denzin využil této příležitosti, kdy mladá „adeptka vědy“ na chvíli zpochybnila platnost Whytových

zjištění, k rozsáhlému výkladu svých metodologických názorů. Whytova zjištění i její výtky zasadil do rámce své kritické epistemologie a učinil z nich dva texty, které oba mají stejné právo na názor, bez ohledu na průkaznost, empirickou evidenci, opakovatelnost jejich zjištění nebo další způsoby ověřování, kterými věda disponuje.

Whytova stručná odpověď

Whyte se k obecně metodologické polemice vrátil s malým časovým odstupem v poslední kapitole svého appendixu ke *Street Corner Society*, kterou připsal pro čtvrté vydání v roce 1993. V kapitole nazvané „Revisiting Street Corner Society after Fifty Years“ vědomě polemizoval s kritickou epistemologií, konkrétně s Normanem Denzinem, Johnem M. Jermierem a Patricií Riley a zprostředkovaně i s Cliffordem Geertzem [Geertz 1988], jehož názory oni používali jako svůj argument [Whyte 1993/1943: 357–371]. Hledal hlubší a jistější základy svého vědění a poznání, než které mu nabízely jejich recepty. Odmítal standardy kritické epistemologie a volil k tomu i argumenty jejích zastánců, když porovnával nedokonalý pohled nahodilého „insidera“ – občana USA 19. století s teoreticky poučenou analýzou americké společnosti provedenou ve stejné době jejím „outsiderem“ Alexisem de Tocqueville.

John M. Jermier nazval Whyta pozitivistou a prohlásil, že „kritická epistemologie tvrdí, že pravda leží v ještě hlubších rovinách subjektivní reflexe a odhalování a že věda slouží více, když slouží méně“ [Jermier in Frost et al. 1991: 233]. To bychom ale zůstali, podle Whyta, bez argumentů, zda moje „pravda“ je lepší než tvoje „pravda“. Denzin dovedl tento přístup až do krajnosti, když na začátku své stati označil *Street Corner Society* za „sociologickou klasiku“ [Denzin 1992: 120] a na jejím konci se ptal, zda na konci 20. století „ještě chceme tento druh sociální vědy“ [Denzin 1992: 131]. Čtenář a výzkumník 21. století, poučený vývojem totalitních praktik násilnických režimů, které zbavovaly vědu její svéprávnosti, však nechce dát vědu na pospas rozhodování mocných, které nezajímá, zda teorie odpovídá zjištěným poznatkům, a kteří chtějí především „posoudit sílu ‚argumentů‘“.

Whyte **princiálně odmítl** Denzinův akcent na „**přesvědčovací sílu autora**“. Co podle něj navrhuje kritický epistemolog Denzin jako alternativu k „sociálnímu realismu“? Whyte říká: „Jestliže tvrdí, že to, co on nazývá ‚sociální realismem‘, je dnes věděno jako ‚jedna z narativních strategií pro vyprávění příběhů o vnějším světě‘, pak kritika může záviset jen na úsudku o přesvědčovací síle autora. Vědecké argumenty jsou tedy přeměněny v literární kriticismus. Jsme tedy ponechání v situaci, kdy se standardy pro naše posuzování mění s proměňujícími se trendy literárního kriticismu“ [Whyte 1993/1943: 371].

Whyte zůstal na pozicích vědce, který hledá pravidelnosti v sociálních jevech a odhaluje vzorce vztahů („patterns“) mezi aktéry sociálního jednání. Výsledky svých výzkumů **prokázal, že také kvalitativní metody pozná-**

vání mohou vést k dostatečně průkazným analytickým vědeckým výsledkům. Vydal dokonce knížku, která teoreticky i prakticky zobecnila jeho výzkumné výsledky: *Sociální teorie jednání: jak se jednotlivci a organizace učí měnit* [Whyte 1991].

PROF. PHDR. HYNEK JEŘÁBEK, CSc., přednáší metody, metodologii a historii sociologického výzkumu na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze a na Filozofické fakultě Západočeské univerzity v Plzni. Zabývá se také výzkumem rodinné péče o seniory a problémy mezigenerační solidarity. K jeho posledním publikacím patří spolueditorství a spoluautorství monografie *The Early Days of Survey Research and Their Importance Today* (Wien, Braumüller Verlag 2012) a knížka *Mezigenerační solidarita v péči o seniory* (Praha, SLON 2013).

Literatura:

- Blasi, A. J. 2005. *Diverse Histories of American Sociology*. Boston: Brill.
- Boelen, W. A. M. 1992. „Street Corner Society. Cornerville Revisited“. *Journal of Contemporary Ethnography* 21 (1): 11–51. DOI: 10.1177/0891241692021001002.
- Denzin, N. 1992. Whose Corneville is it, anyway? *Journal of Contemporary Ethnography* 21 (1): 120–132.
- Easthope, G. 1974. *A History of Social Research Methods*. London: Longmann.
- Frost, P. J. et al. eds. 1991. *Reframing Organizational Culture*. Newbury Park, Calif.: Sage Publications.
- Geertz, C. 1988. *Works and Lives: The Anthropologist as Author*. Stanford, Calif.: Stanford University Press.
- Homans, G. C. 1950. *The Human Group*. New York: Hartcourt, Brace.
- Jahoda, Marie, Lazarsfeld, P. F. and Zeisel, H. 1974. 2. vyd. *Marienthal. The Study of Unemployed Community*. London, Tavistock. 1. vyd. německy 1933 Leipzig: S.Hirzel Verlag.
- Lynd, R. S. a Lynd, H. M. 1929. *Middletown: A Study in Contemporary American Culture*. New York: Hartcourt, Brace.
- Madge, J. 1962. The Study of Subcultures. In: Madge, J. 1963. *The Origins of Scientific Sociology*. London: Tavistock.
- Orlandella, A. R. 1992. „Boelen may know Holland, Boelen may know Barzini, but Boelen ‚Doesn't know Diddle about the North End!“ *Journal of Contemporary Ethnography* 21 (1): 69–79. DOI: 10.1177/0891241692021001004.
- Pareto, V. 1935. *The Mind and Society*. Harcourt: Brace.
- Park, R., E. Burgess, R. McKenzie 1925. *The City*. Chicago: University of Chicago Press.
- Richardson, L. 1992. „Trash on the Corner“. *Journal of Contemporary Ethnography* 21 (1): 103–119. DOI: 10.1177/0891241692021001006.
- Thomas, W. I., F. Znaniecki, 1927. 2. vyd. *The Polish Peasant in Europe and America*. New York: Knopf. 1. vyd. Boston: Gorham Press 1918–20.

- Vidich, A. J. 1992. „Boston’s North End: An American Epic“. *Journal of Contemporary Ethnography* 21 (1): 80–102. DOI: 10.1177/0891241692021001005.
- Vidich, A. J., S. M. Lyman, 1985. *American Sociology: Worldly rejections of religion and their directions*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Ware, C. 1935. *Greenwich Village, 1920-1930: A Comment on American Civilization in the Post-War Years*. Boston: Houghton Mifflin.
- Warner, W. L. ed. – Low, J. O., Lunt P. S., Srole, L. 1963. *Yankee City*. New Haven: Yale University Press.
- Whyte, W. F. 1993/1943. *Street Corner Society*. Chicago: The Chicago University Press, Fourth Edition. First Edition in 1943 Third ed. 1981.
- Whyte, W. F. 1992. „In Defense of Street Corner Society“. *Journal of Contemporary Ethnography* 21 (1): 52–68. DOI: 10.1177/0891241692021001003.
- Whyte, W. F. 1991. *Social Theory for Action: How Individuals and Organizations Learn to Change*. Newbury Park, Calif.: Sage Publications.
- Whyte, W. F. 1984. *Learning from the Field. A Guide from Experience*. London: SAGE.
- Whyte, W. F. 1994. *Participant Observer*. Ithaca: Cornell University Press.